Suur and

Ristimine – tee surmast ellu

Daniel Johansson

SUUR AND

RISTIMINE – TEE SURMAST ELLU

DANIEL JOHANSSON

Suur and

Ristimine – tee surmast ellu

Daniel Johansson

Tekst kujutab endast kergelt ümbertöötatud versiooni kahest Vännäsis ELM-BV misjonitalus Fridhem 2014. aasta suvel peetud ettekandest.

Originaal:
Den stora gåvan
Vägen från döden till livet i dopet
Församlingsfakultetens småskrifter, 1.
© Församlingsfakulteten i Göteborg, 2014

Tõlge eesti keelde: Aet Ringborg
Toimetanud Riina Ruut

Kujundus: Design för Livet, 046-39 93 60
Fotod: Foto: all-free-download.com, freeimages.com, imagebase.net, foto lk. 48: Martha Fredenburg, Houston, USA

Väljaandja:
Scriptura Evangelical Literature Mission, Gothenburg, Sweden
www.scriptura.nu
info@scriptura.nu

Eestikeelse väljaande teostus
Johannes Esto Kirjastus, 2022
www.estoraamat.ee

ISBN: 978-9949-509-37-9

Sissejuhatus

Mõne välismaal elatud aasta jooksul käisin ma koos perega koosolekutel baptistide palvemajas, kuna ühtki evangeelset-luterlikku kogudust ei olnud läheduses. Seal tunti suurt austust Jumala sõna ees ning elati ühise seaduse ja evangeeliumi järgi viisil, mis meilegi suurt ühtekuuluvustunnet pakkus. Kummatigi tekitas küsimusi nende arusaam ristimisest ja armulauast ning see tõi kaasa palju huvitavaid arutelusid. Üks asjaolu, mis mind imestama pani, oli see, kui *vähe* ristimine selle koguduse jaoks tegelikult tähendas. Mina uskusin omas lihtsameelsuses, et baptistid – nagu nimigi ütleb – kõnelevad ristimisest palju ja meelsasti. Nagu selgus, on lood vastupidi. Ristimisest ei olnud jutlustes, piiblitundides või koguduse kõnelustes peaaegu üldse juttu. Kui ma rääkisin, missugune on ristimise tähtsus evangeelses-luterlikus usuelus, möönsid baptistid, et nende kristlikus elus ei mängi ristimine kuigi suurt rolli. Ristimine kujutab endast nende jaoks (loodetavasti!) *ühekordset* sündmust, mis on toi-

munud kunagi ammu ning mille tähendus kristlikus elus siin ja praegu jääb põgusaks.

Samas tuleb küsida, kas suhe ristimisega on evangeelse-luterliku kiriku kontekstis kuigivõrd parem. Aastal 1846 kirjutas rootsi äratusjutlustaja Carl Olof Rosenius:

> On palju kristlasi, kel kogu oma eluajal pole oma ristimisest erilist tröösti ega rõõmu olnud, kes isegi ei tea, et ristimine tröösti tähendab. Võiks arvata, et kõik kristlased püha ristimise kohta head õpetust on saanud, ja ometi märkame, et paljud on sellest hoopiski teadmatuses. […] leidub terve hulk tõsimeelseid kristlasi, kelle meelest ristimine on üks ammune asi, mille peale enam ei ole tarvis mõtelda, kes leiavad, et ristimine ei ole mingi „praktiline" asi, s.o. miski, mida inimene olevikus saaks tarvitada või millest ta võiks hõlmatud olla, kuna tegelik olukord on ilmselt niisugune, et mitte keegi veel pole osanud mõista, vaadelda või meenutada oma ristimist, selle väärtust, selle aardeid ja rikkusi, veel vähem aga selle mõjule tarvitust leida (Om det heliga dopet, 575).

Roseniuse sõnad on tähelepanuväärsed. Hoolimata mitme sajandi pikkusest evangeelsest-luterlikust teoloogiast Rootsis on tema read peaaegu äravahetamiseni sarnased Martin Lutheri kaebelauluga kirjutises „Kiriku Paabeli vangipõlvest". Selles töös (1519) kirjel-

dab Luther, kuidas kiriku juhid on kirikut (seitsme) sakramendi väärtarvitusega vangistuses hoidnud. Tuleb mainida, et just ristimise kohta ei ole Lutheril kuigi palju öelda, vähemalt mitte väärkasutuse küsimuses. Seda rohkem on tal aga öelda selle kohta, kuidas kirik ristimise *kasutamata jätab*.

> Tõepoolest, kuigi Saatan ei ole suutnud kustutada ristimise jõudu lastes, on ta ikkagi olnud küllalt tugev, et teha seda kõigis täiskasvanutes, nõnda et pole enam peaaegu kedagi, kes meenutaks, et on ristitud, rääkimata selle üle uhkuse tundmisest, sest on ju leitud nii palju teisi pattude andekssaamise ja taevasse jõudmise teid (Kiriku Paabeli vangipõlvest, 225).

Siinkohal on Lutheri kriitika suunatud kirikuisa Hieronymuse ühe väljaütlemise vastu, kes on nimetanud patukahetsust või pihti *teiseks lauajupiks pärast laevahukku*. „Laevast“, millega peeti silmas ristimist, ei olnud inimesel enam mingit kasu, niipea kui ta oli pattu langenud. See on, nagu oleksime oma ristimise kaotanud, ütleb Luther, ja võtaksime hädas appi pihi või mõne teise sakramendi. Niisugusel taustal püüab Luther ristimist taas au sisse tõsta ning anda sellele tagasi staatuse, mis sel on Pühakirjas. Sest ristimine ei ole ühekordne tegu kunagi minevikus, vaid miski, milles me oleme

kutsutud elama ja mida me oma eluga oleme kutsutud teoks tegema, või nagu Luther selle Suures Katekismuses on sõnastanud: „Sest kui me tahame olla kristlased, siis me peame tegema seda, mille järgi meid kristlaseks kutsutakse, langeb aga keegi ära, siis püüdku ta uuesti pinnale tõusta“ (LUK, 286).

See kirjatöö ristimise tähendusest kristlikus elus on jagatud kolmeks osaks. Kõigepealt räägin ma lühidalt ristimisest kui sakramendist. Pärast seda pühendan ühe pikema osa Uue Testamendi õpetusele ristimisest ning selle tähendusest kristlikule elule, enne kui lõpuosas kokku võtan ja täpsemalt välja toon, mida tähendab elada ristimises.

Kas ristimisel tõesti juhtub midagi?

Ristimine on midagi enamat kui mõni tilk vett, mis inimesele pähe valatakse, näitamaks sümboolselt, kuidas inimene hingeliselt patust puhastub. Ristimisel tõesti juhtub midagi. Lutheri Väike Katekismus vastab küsimusele ristimise olemusest alljärgneval viisil: „Ristimine ei ole ainult paljas vesi, vaid vesi, mis kannab Jumala käsu kuju ja on seotud Jumala sõnaga“ (LUK, 215). Need Jumala sõnad, mis vee juurde kuuluvad – evangeelses-luterlikus tavas: „Mina ristin sind Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse“ –, saavutavadki selle, et ristimisvesi pole tavaline vesi, vaid „armurikas eluvesi“, nagu katekismus seda nimetab.

Selles küsimuses armastas Luther tsiteerida Augustinuse sõnu: *Accedat verbum ad elementum, et fit sacramentum*, mis tähendavad: „kui elemendile (antud juhul veele) lisandub sõna, siis saab sellest sakrament“. Luther kasutab seda tsitaati muuhulgas ka Suures Katekismuses (LUK, 287). Kummatigi tekib küsimus, kas katekismus ei lähtu siinkohal rohkem kiriklikest traditsioonidest

ja ühe kirikuisa ütlustest kui Pühakirja õpetusest. Nii arutlevad paljud, kes leiavad, et ristimine, nagu ka armulaud, on üksnes sümboolne tegu.

Ent kui me Piiblit lähemalt uurime, siis leiame, et Jumal kasutab tihti nähtavaid, maiseid asju, kui ta toimetab meie, inimestega. Mõtelgem näiteks sellele, kuidas Iisraeli lapsed päästeti Issanda nuhtlusest Egiptuses (2Ms 12). See sündis nii, et Iisraeli lastel tuli ukse pealispuud ja piitasid määrida paasatalle verega. Jumal teadis väga hästi, kes olid Iisraeli lapsed ja kes seda polnud. Märki uksepiidal polnud tarvis mitte tema jaoks. Siiski otsustas Jumal seostada oma armu osutamise selle välise märgiga. Samamoodi oli ka siis, kui inimesed läbi kõrbe rännates mürkmadudelt salvata said. Siis seostati nende pääsemine sellega, et madudelt salvata saanud iisraellased vaatasid üles vaskmao poole. Jumala tõotus, mis oli seotud vaskmaoga, päästis selle, kes uskus ja kuulas käsku ning vaatas vaskmadu. Veelgi kohasem näide on aga pidalitõbise Naamani, Süüria kuninga väepealiku tervendamine (2Kn 5). Kui Naaman tuleb Eliisa juurde, ei kulge kõik sugugi tema ootuste järgi, nii nagu parandamine tema meelest peaks toimuma. Selle asemel antakse talle nõu minna ja pesta ennast seitse korda Jordanis. Kui ta seda pärast pikki kõhklusi ja veenmist lõpuks teeb, sünnib ime. Ta saab pidalitõvest puhtaks. Kas selle põhjuseks on mõni

Jordani jõe vee eriline omadus? Ei, aga Jumal otsustas sel puhul siduda oma tervendamistõotuse Jordani veega. Uue Testamendi poole pöördudes näeme, et Jeesus tervendas mõnikord üksnes oma sõna väel, kuid näeme ka, et vahel kasutas ta füüsilisi vahendeid, näiteks siis, kui tegi süljega muda ja võidis sellega pimeda silmi (Jh 9:7) ning saatis ta siis Siiloahi tiigi äärde pesema, või sel korral, kui ta Peetruse ämma tervendades kasutas nii oma kätt kui ka häält (Mk 1:31).

Seega võime Piiblis näha läbivat mustrit, kus Jumala sõna ja lubadus seostuvad maiste, väliste asjadega, ning kus need asjad siis lubaduse väel toimivad nii, nagu lubadus on tõotanud. Sõna tuleb elemendi juurde ja sünnib sakrament.

Sellest tagapõhjast lähtudes vaatame nüüd, mida ütleb ristimise mõju ja tagajärgede kohta Uus Testament.

Uue Testamendi õpetus ristimisest*

Ristimine tähendab ristimist kolmainu Jumala (Isa ja Poja ja Püha Vaimu) *nimesse* (Mt 28:19)

Matteuse 28:19 on kõige põhjapanevam tekst ristimise kohta. Just siin kehtestab Jeesus ristimise aluse ja käsu. Kummatigi võib esimesel pilgul tunduda, et siin pole kuigi palju juttu ristimise tähendusest, vaid üksnes käsk selle kohta, kuidas ristimine peab toimuma – Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse. Siiski leidub siin enamat – selle jaoks, kes tähelepanelikult uurib, mida tegelikult öeldakse.

Ristimine Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse tähendab esmalt seda, et see toimub Jumala väes ehk Jumala väe läbi. Seda aspekti tõstab esile ka Lutheri Suur Katekismus: „Sest Jumala nimesse ristimine ei tähenda ristimist inimese poolt, vaid Jumala enda poolt; seepärast on see, kuigi toimub inimese käe läbi, tegelikult ikkagi Jumala enda tegu [---]“ (LUK, 280–281). Osas (vanemates eestikeelsetes) piiblitõlgetes ongi Mt 28:19 tõlgitud mitte ’nimesse’,

* Autori heakskiidul on siinse peatüki tõlkimisel ja ka edaspidi rootsi keelele omaste nüansside esitamise asemel lähtutud enamasti eesti keelest ja kontekstist. (Toim.)

vaid 'nimel', mis annab seda aspekti eriti hästi edasi. Kummatigi kasutatakse siin kreeka keeles prepositsiooni 'eis' (εἰς), mille tähendus on pigem „sisse" või „juurde". Sellepärast on Mt 28:19 õigem tõlkida sisseütleva käändega. Jeesus käsib, et uued jüngrid ristitaks Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse. Mida see tähendab? Pangem tähele, et sõna 'nimi' on siin ainsuses, tegu on üheainsa, mitte kolme erineva nimega – üheainsa nimega, mida kannavad Isa, Poeg ja Püha Vaim. Kerkib küsimus, missugune on nende ühine nimi.

Kui juudid Jeesuse kaasajal pühakirja lugedes jõudsid Jumala enda nimeni, JHVH, ei öeldud seda välja, vaid asendati kas sõnaga *adonai*, Issand (rootsi k. *Herren*) – just sellepärast on rootsi piiblitõlgetes kombeks tõlkida Jumala nimi JHVH sõnaga HERREN – või sõnaga *hashem* (משה = nimi). Niisiis, kui räägitakse nimest ainsuses, saab vaevalt küll olla tegu millegi muuga kui nimega JHVH, nimega üle iga nime (vrd. Fl 2:9). Ristimine Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse on ristimine nimesse, mis kuulub ja on ühine Isale, Pojale ja Pühale Vaimule, Jumala nimesse JHVH.

See on ütlemata tähendusrikas. Vanas Testamendis on Jumala nimi palju enamat kui lihtsalt nimi. See esindab Jumalat. Oma nime läbi on Jumal ligidal. Näiteks tõotab Jumal olla oma nime läbi templis. Viienda Moosese raamatu 12. peatükk räägib „paigast, mille Issand, teie Jumal, valib eluasemeks oma nimele". Kui

Saalomon pühitseb Issanda koja (1Kn 8), on nime eluase seal korduv teema. Prohvet Jeremija (Jr 7:12) ütleb, et Jumal pani oma nime esiti elama „asupaika, mis oli Siilos“, enne kui see jõudis Jeruusalemma templisse.

Kui inimene ristitakse, juhtub midagi niisama imelist nagu templi pühitsemisel. Jumala püha nimi leiab selles inimeses eluaseme. Võiks ehk koguni öelda, et kolmainu Jumala kolme isiku ühine nimi ümbritseb seda inimest nüüd tervenisti. Nõnda pole selleski midagi kummalist, et kristlasi nimetatakse Jumala templiks. Nii nagu nimi elas templis, elab see nüüd Jeesuse igas ristitud jüngris. Missuguseid avaraid väljavaateid avab see kristlikule elule!

Seoses Matteuse 28:19-ga tuleks mainida nimepanemise veel üht aspekti. Ilmutusraamatus on mitmes kohas öeldud, et kristlaste peale kirjutatakse üks nimi. Ilm 22:3–4 ütleb, et „Jumala ja Talle troon on seal ning ta sulased teenivad teda ning näevad tema palet ning tema nimi on nende otsaesisel“. Sõna „nimi“ on seal ainsuses (vt. ka 3:12, 14:1). Siin on tõenäoliselt taas jutt Jumala enese ainukordsest nimest JHVH. Nime kirjutamise kristlaste peale saab seostada ka pitseriga, mis märgistab kristlaste *otsaesist* Johannese ilmutuse 7. peatükis. Siin pole sõna-sõnalt öeldud, et pitser, mis *otsaesisele* pannakse, on Jumala nimi, kuid Ilm 22:3–4 valgel on tõenäoline, et tegu ongi Jumala nimega. Selle kirjakoha

vanatestamentliku tagapõhja leiame Teisest Moosese raamatust 28:36–38, mis kirjeldab, kuidas ülempreester saab käsu teha puhtast kullast *laubaehe* ja uurendada sellesse nagu pitsatisse uurendatakse: „Issandale pühitsetud!“ Kui mõtleme, kuidas Jeesus käsib ristida jüngri Jumala nimesse, mis kuulub neile kolmele, on täiesti mõeldav, et need kohad Johannese ilmutuses, kus kõneldakse nimest kristlaste otsaesisel, ja samuti ka kirjakoht, mis kirjeldab seda, kuidas kristlastele pannakse pitser, peavad silmas nimelt ristimist.

Ristimine toob päästmise (Mk 16:16, 1Pt 3:20–21)

Nii Mk 16:16 kui ka 1Pt 3:20 kõnelevad sellest, et ristimine toob kaasa päästmise. Mõlemal puhul näib juttu olevat päästmisest tulevikus. Ent me räägime tihti ka päästmisest siin ja praegu. Mõnikord küsitakse: Millal sina päästetud said? Ja vastajalt oodatakse, et ta annaks teada, millal tema ristiusku pöördus või Kristust tunnistas. Mõni teine nimetaks vastuseks ehk oma ristimise päeva, mil Jumal ta ristimisveega uuele elule päästis (Tt 3:5) või 30. aasta paasapühi, mil Kristus lunastas kõik maailma patud. Tt 3:5 räägib Paulus sõna-sõnalt päästmisest ristimise hetkel. Seepärast on õige kirjeldada ristimist kui päästmise silmapilku. Ent kui Uus Testa-

ment kõneleb päästmisest, viidatakse sellega tihti, võib-olla isegi enamasti kohtumõistmise päevale. Nii ka Markuse 16:16: „Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei usu, mõistetakse hukka.“ Kuna päästmine siin vastandatakse hukkamõistmisele, siis peaks ka päästmine, millele siin viidatakse, sündima otsekui tulevikus. Tundub, et sama võime öelda ka 1Pt 3:20–21 puhul. Apostel kirjeldab seal, kuidas Noa oma perega päästeti, kui Jumal laskis kohtumõistmisel suure uputusena maailma tabada. Samamoodi, kirjutab Peetrus, päästab nüüd ristimine teid, kui kohtumõistmine taas maailma tabab.

Nende kahe teksti mõte on selles, et ristimine on turvaline, läbini kindel tagatis kohtupäeval. Siiski teevad mõlemad tekstid ka ühe olulise täienduse. Eelduseks on see, et ristitu oma tagatist kasutab. Markuse evangeeliumis tähendab see uskumist, seda, et me uskmatuse läbi oma ristimist ei hülga. 1Pt 3 aga viitab kaude sellele, et tuleb püsida Noa laevas.

Ristimine toob pattude andekssaamise (Ap 2:38)

Kui me Nikaia usutunnistuses tunnistame, et usume ühtainust ristimist, ütleme samas ka, et see ristimine toimub pattude andeksandmiseks (= andekssaamiseks). See on ristimise ainus külg, mida

me oma usutunnistustes nimetame. Pattude andeksandmine on ka esimesena nimetatud Väikeses Katekismuses vastuseks küsimusele: "Mida annab ristimine või mis kasu see toob? Vastus: See toob kaasa pattude andeksandmise ..."

Selle valgel on ehk pisut üllatav avastada, et Uues Testamendis on pattude andekssaamine sõnasõnaliselt ristimisega seostatud ühesainsas kirjakohas. See sünnib Peetruse nelipühakõnes (Ap 2:38): „Parandage meelt ja igaüks teist lasku ennast ristida Jeesuse Kristuse nimesse oma *pattude andekssaamiseks*, ning siis te saate Püha Vaimu anni." (Siit leiame sama kreekakeelse sõnastuse, mida on kasutatud Nikaia usutunnistuses, tuntuimas eestikeelses tõlkes: "pattude andeksandmiseks".) Kas see tähendab, et pattude andekssaamise aspekt on Uues Testamendis teisejärgulise tähtsusega? Ei, vaevalt küll! Pattude andekssaamist võib näha terve rea teiste aspektide, näiteks puhastava kümbluse, uuestisünni ja päästmise kokkuvõttena. Ent ka neid kõrvale jättes näeme, et pattude andekssaamisele kristlikes usutunnistustes omistatud tähtsus põhineb Uuel Testamendil.

Pattude andekssaamist on sõnasõnaliselt nimetatud tõepoolest üksnes Ap 2:38, kuid pangem tähele, missugune on selle kirjakoha tähendus. Need kirjakohad, mis otseselt kirjeldavad kristlikku ristimist, pärinevad kõik Apostlite tegudest, ja see kirjakoht on

esimene pikas reas. Kuid samas tähendab see ka, et kõiki teisi ristimisi, millest on juttu Apostlite tegudes, tuleb tõlgendada nimelt sellest esimesest lähtuvalt. Siin toob Peetrus, selgitades ristimise olemust, esile pattude andekssaamise: „Parandage meelt ja igaüks teist lasku ennast ristida Jeesuse Kristuse nimesse oma pattude andekssaamiseks, ning siis te saate Püha Vaimu anni.“ Kui teksti autor Luukas on kirjeldanud ristimise olemust esimese ristimise kaudu, ei ole tal enam tarvidust kogu sündmuste käiku iga kord üha uuesti kirjeldada. Esimesest ristimisest saab püsiv foon, mis heliseb kaasa kõikidel järgmistel ristimistel.

Pattude andekssaamist nimetatakse ka seoses Johannese ristimisega. Nii Mk 1:4 kui ka Lk 3:3 kinnitavad, et Johannes kuulutas meeleparandusristimist *pattude andekssaamiseks*. Vaieldamatult leidub erinevusi Johannese ristimiste ja selle ristimise vahel, millele Kristus aluse paneb – Johannes ütleb sõnaselgelt, et tema ristimine ei toimu Vaimuga. Ka ei sündinud tema ristimised Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimel. Ent siiski leidub nende kahe ristimise vahel otseseid seoseid. Nii näiteks on Jeesuse ristimise üksikasjalikku kirjeldust esile toodud kui eeskuju kõikide kristlaste ristimisele. Otseste seoste hulka, mis mõlemaid ristimisi ühendavad, tuleb arvata ka pattude andekssaamine. Kui me loeme, et Johannese ristimine sündis pattude andekssaamiseks, on siin selgesti aimatav

tagamõte, et ka kristlikku ristimist tuleb mõista kui ristimist, mis sünnib pattude andekssaamiseks, ning see on täiesti kooskõlas Peetruse õpetusega Apostlite tegude 2. peatükis.

Mida siis tähendab see, et ristimine on pattude andekssaamiseks? Et ristimisel saadakse patud andeks. Jah, aga missugused? Kõik. Nii patud, mis on juba tehtud, kui ka need, mis tehakse tulevikus. Vastsündinud lapse jaoks tähendab see pärispatu andekssaamist ja hõlmab ka neid patutegusid, mis laps ehk juba on jõudnud korda saata, kuid siin sisaldub ka tulevaste pattude andekssaamine. Kui asi poleks nõnda, siis tuleks meid ristida iga päev. Esimestel kristlastel oli ajajärk, mil ristimisest hoiduti kuni surisängini välja, et välistada patustamine pärast ristimist. Ilmselt mõisteti toona ristimise väge vääriti, ja niisama vääriti näib seda olevat mõistetud keskaegses teoloogias, mis leidis, et ristimisel on tõeline vägi vaid niikaua, kui inimene ei patusta. Kui siiski pattu tehti, tuli haarata mõne teise „lauajupi“ järele. Lutheri vastus sellele seisukohale on üks tema tähtsaid panuseid reformatsiooni üritusse. Tsiteerin Suurt Katekismust: „Kui me oleme juba kord ristimises patud andeks saanud, siis on see iga päev nii [NB!], kuniks meil on elu, see tähendab, kuni me vana inimest endaga kaasas kanname“ (LUK, 287). *Paluda pattude andeksandmist tähendab seega tagasipöördumist selle andeksanni juurde, mis meile kord ristimisega on antud.*

Ristimine annab Püha Vaimu (Ap 2:38, 1Kr 12:13)

Püha Vaim on teine and, mida Peetrus nimetab oma ristimisjutluses esimesel nelipühal (Ap 2:38). Kui Ristija Johannes selgitas, mis vahe on temal ja sellel, kellele tema teed tasandab, osutas ta sellele, et viimane ristib Püha Vaimuga. Seeläbi läheb täide tõotus, mille Jumal on andnud Vanas Testamendis, näiteks Hesekieli (Hs 37:1–14) ja Joeli raamatutes (Jl 2:28), et ta valab välja oma Vaimu. Peetrus juhatab oma nelipühajutluse sisse tsitaadiga Joeli raamatust: „Ja pärast seda sünnib, et ma valan oma Vaimu kõige liha peale“ (Jl 3:1). Jutluse võtab ta kokku lubadusega, et Vaim antakse neile, kes lasevad ennast ristida. Siin pole õige hetk avada selle laiemaid tagamaid, kuid lubage mul siiski õige põgusalt osutada mõnele neist. Pühakiri ütleb, et inimene säärasena, nagu ta loomu poolest on, on surnud (Ef 2:1). Vaim, elavakstegija (vrd. Nikaia usutunnistuse kokkuvõtet sellest, kes on Vaim: Issand ja Elavakstegija) tuleb ristimisel inimese juurde ja annab talle elu. Vaim toimib inimeses nõnda, et too võib palves Jumal-Isa poole hüüda (Rm 8:15). Vaim kasvatab neid vilju, mida nimetatakse Vaimu viljadeks (Gl 5:22–23), toetab uut inimest võitluses vana inimesega (Gl 5:17–18) ning jagab oma ande, nii üldisi, mis on määratud kõikidele kristlastele (Js 11:2) kui ka erilisi, mis on ette nähtud igaühele eraldi (1Kr 12:11–13).

Ristimine toob surma ja ülestõusmise (Rm 6:3–5, Kl 2:11–12)

Ristimist seostatakse mõneski kirjakohas otseselt ülestõusmispühade sündmustega. Nii kirjas roomlastele kui ka kirjas koloslastele on juttu sellest, kuidas inimene ristimise läbi saab Kristusega üheks nii tema surmas kui ka tema ülestõusmises. „Temas te olete ka ümber lõigatud kätega tehtamatu ümberlõikamisega, lihaliku ihu äraheitmisega, Kristuse ümberlõikamisega, kui teid koos temaga ristimises maha maeti ja ka koos temaga üles äratati usu läbi Jumala väesse, kes tema üles äratas surnuist“ (Kl 2:11–12). „Kas te siis ei tea, et kes me iganes oleme Kristusesse Jeesusesse ristitud, oleme ristitud tema surmasse? Me oleme siis koos temaga maha maetud ristimise kaudu surmasse, et otsekui Kristus on äratatud üles surnuist Isa kirkuse läbi, nõnda võime ka meie käia uues elus. Sest kui me oleme kasvanud kokku tema surma sarnasusega, siis võime seda olla ka ülestõusmise sarnasusega, teades, et meie vana loomus on koos temaga löödud risti, et see patune ihu kaotataks, nii et me kunagi enam ei orjaks pattu“ (Rm 6: 3–6).

Mõlemas tekstis kirjeldab Paulus midagi, mis ristimisel tõeliselt sünnib. Vana inimene, kes juba on patus surnud, upub vees, ning tema asemele ilmub uus inimene. Jumal äratab ellu uue inimese! Kuid nendel kahel tekstil tundub olevat üks väike erinevus. Kui kiri koloslastele kõneleb sellest, et nii surm kui ka ülestõusmine

on ristimises juba aset leidnud, see tähendab, et inimene ristituna juba on koos Kristusega üles tõusnud, näib kiri roomlastele (Rm 6) kõnelevat ülestõusmisest, mis on pidev ning saab lõplikult teoks viimsel kohtupäeval. Seal kõneldakse, et surm on juba toimunud, kunagi minevikus, samas kui see, mida öeldakse inimese ülestõusmise kohta, on kirjas tulevikuvormis. Et need kaks ristimisele pühendatud teksti selles aspektis teineteisest erinevad, ei ole kummalisem kui see, et Uus Testament kõneleb päästmisest juba siin ja praegu ning ka päästmisest, mis ootab ees tulevikus. „Kui me oleme aga surnud koos Kristusega, siis usume, et me ka elame koos temaga“ (Rm 6:8). Ristimine on selle tagatis, et kristlane koos oma ihuga kord üles tõuseb, nii nagu Kristus juba on üles tõusnud.

Näib, et just see kahetisus, vahe juba sündinu ning tulevikus ees ootava vahel on põhjuseks, et nimelt see tekst omandab keskse koha Lutheri ristimisteoloogias. Juba kirjutises „Kiriku Paabeli vangipõlvest“ tõstab ta 6. peatükki Pauluse kirjast roomlastele esile kui teksti, mis näitab meile, et ristimine on kristlase jaoks alati ülima tähtsusega. Väikeses Katekismuses on see sõnastatud nõnda:

Aga mida tähendab selline vette kastmine? Vastus:
See tähendab, et vana Aadam koos kõigi pattude ja kurjade himudega tuleb meis igapäevase patukahetsuse ja meeleparanduse kaudu ära uputada ning surmata ja et iga päev peab veest välja tulema ja üles tõusma uus inimene, kes elaks õiguses ja puhtuses Jumala ees.
Kus on sellest kirjutatud? Vastus:
Püha Paulus ütleb kirjas roomlastele kuuendas peatükis: „Me oleme siis koos temaga maha maetud ristimise kaudu surmasse, et otsekui Kristus on äratatud üles surnuist Isa kirkuse läbi, nõnda võime ka meie käia uues elus" [Rm 6:4].

Ristimine annab uuestisünni või uueksloomise vee kaudu (Jh 3:3–5, Tt 3:5)

Ristimise see külg on lähedalt seotud eelmisega. Jeesuse sõnad Nikodeemosele kinnitavad, et inimene ei või näha Jumala riiki ega selle osaliseks saada, kui ta ei ole uuesti sündinud, sündinud ülalt, veest ja Vaimust (Jh 3:3–5). Nendel, kellele Johannes oma evangeeliumi kirjutas, ei saanud olla mingeid kahtlusi selles, et Jeesus kõneleb siin kristlikust ristimisest. Ent Nikodeemose jaoks, kes kuulis neid sõnu umbes kolm aastat enne Jeesuse kuulutamiskäsku, ei olnud see sama enesestmõistetav. Seevastu

oli Nikodeemosele tuttav Hs 36:24–27. Seal lubab Jumal inimese täielikku ja kõikehõlmavat muutumist. Muutumine peab sündima selle läbi, et inimese peale piserdatakse puhast vett, ning selle läbi, et Jumal paneb tema sisse oma Vaimu. On tõenäoline, et Jeesus oma kõneluses Nikodeemosega peab silmas nimelt seda lubadust. See tähendab, et ristimises saab teoks Hesekieli raamatu tõotus inimese kõikehõlmava muutumise kohta vee ja Vaimu läbi.

Samalaadset kinnitust võime näha Pauluse kirjas Tiitusele 3:5–6: „…siis ta päästis meid […] uuestisünni pesemise ja Püha Vaimu uuendamise kaudu. Seda Vaimu on ta meie peale ohtralt valanud…“ Siin nimetatakse nii uuestisündi kui ka uuendamist. Viimane aga peaks, kuna sõnastus on sama, viitama nendele kirjakohtadele Vanas Testamendis, mis kõnelevad uueksloomisest (Js 43:19, vrd. Mt 19:28, Ilm 21:5) ning seega kujutama niisugusena ka ristitut (vrd. 2Kr 5:17, Gl 6:15).

Nii Jh 3:3–5 kui ka Tt 3:5 ütlevad mõndagi inimese seisukorra kohta ilma Jumala ja ilma ristimiseta. See on sedavõrd hädaohtlik, võiks öelda, katastroofiline, et ühestki parandusest pole abi. Siin pole tarvis mitte „täielikku *makeover*'it“, vaid midagi veel enamat, uut sündi, uut loomist.

Ristimine annab osaduse Kristuse ihuga (1Kr 12:13)

Ristimine annab osaduse Kristuse ihuga, see tähendab selle ühtekuuluvusega, mis on kirik ja mille pea on Kristus. „Sest meie kõik oleme ühe Vaimuga ristitud üheks ihuks, olgu juudid või kreeklased, olgu orjad või vabad, ning me kõik oleme joodetud ühe Vaimuga“ (1Kr 12:13).

Me peame seda endastmõistetavaks, tänapäeva ühiskonnas ehk veel enamgi kui vanasti, kuna nii paljudel elualadel on jõutud suure võrdsuseni. Seetõttu on meil raske ette kujutada, missugust revolutsioonilist sõnumit kandsid Pauluse sõnad siin ja ka teistes kirjakohtades. Ristimine tähendab ühtekuuluvust kõikide inimeste vahel, sõltumata rassist, rahvusest, soost või ühiskondlikust seisundist. Juutide ja teiste rahvaste vahel seisis eraldav müür, mille väga selge väljendus oli see, et paganad polnud teretulnud Jeruusalemma templiväljaku kõige tähtsamatesse paikadesse, et nad tavaoludes ei tohtinud koos juutidega süüa, jne. Ent see eraldav müür purunes Kristuse surmaga (vrd. Ef 2:12–14). Ristimise läbi saavad juudid ja paganad ühendatud.

Võime siin mõelda juutide ja araablaste konfliktile tänapäeval. Kujutlegem, et üks juut oma messia kaudu jõuab usuni ja araablane leiab tõelise Jeesuse. Hoolimata vaenust oma rahvaste vahel saavad nad ristimisel üheks ning jagavad hiljem sama armulauda.

See ei ole utoopia, sest niisuguseid asju on juhtunud. Aga kuidas saab see juhtuda? Igaüks, kes ristitakse ja usub, saab Vaimu. See üks Vaim elab igaühe juures, ikka ja alati, ning ühendab neid kõiki. Ning minnes tagasi Mt 28:19 juurde – kõik saavad ristitud Jumala enda nimesse ning kuuluvad selle läbi ühte. Meil võib olla isiklik internetiühendus, kuid see ühendus toimib läbi serveri, mis asub kusagil kaugel. Või siis, kui liikuda edasi ristimise järgmise aspekti juurde – me kuulume ühte sellepärast, et oleme ristimises Kristusega rõivastatud. Seepärast võib Paulus kuulutada: „Ei ole siin juuti ega kreeklast, ei ole siin orja ega vaba, ei ole siin meest ega naist, sest te kõik olete üks Kristuses Jeesuses“ (Gl 3:28).

Ristimine on ristimine Kristusesse, ristitu on Kristusega rõivastatud (Gl 3:27, Ef 4:24)

Piiblit on mõnikord süüdistatud patriarhaalsuses, sest see kõneleb enamasti meeste maailmast. Ent Pühakirja lähem uurimine näitab, et see sugugi mitte alati nõnda ei ole. Vastuoksa, leiame siit paljugi naiste maailmast ja asjust, mis just naistele omased tunduvad. On üldine arusaam, et naised huvituvad rõivastest rohkem kui mehed, ning just niisugust kujundit kasutab Paulus Gl 3:27: „…sest kõik, kes te olete Kristusesse ristitud, olete Kristusega rõivastatud.“

Ristimine tähendab rõivastamist mitte üksnes ristimiskleiti, mis on ristimisel sündiva uue ja veatu inimese sümbol, vaid rõivastumist Kristuse enesega. Kristus ei ela usu kaudu mitte üksnes meie südameis (Ef 3:17), ta ümbritseb meid täielikult. Küsimus ei ole ka mitte üksnes selles, et tuleb selga panna õigete rüü, pidades silmas seda õigust, mille Jeesus leidis oma õige elu, süütu kannatuse ja surma läbi – siin on *Jeesus ise* meie rõivastus.

Kui Paulus siin tõdeb, et kristlane on rõivastatud Kristusega, siis teistes kirjakohtades võib ta kutsuda kuulajaid üles end Kristusega rõivastama. Nii näiteks Rm 13:14: „…vaid rõivastuge Issanda Jeesuse Kristusega ja ärge tehke ihu eest hoolitsemisest himude rahuldamist!“ (vrd. Kl 2: 6–7 ja Ef 6:14.) Ühelt poolt on see tõdemus: ristimise läbi olete te rõivastatud Kristusega, teisalt aga üleskutse: rõivastage end Kristusega! Luther kõneles, et Kristusega võib rõivastuda kahel moel, seaduse järgi ja evangeeliumi järgi. Nõnda kirjutab ta „Kommentaaris Pauluse kirjale galaatlastele“ Kristusega rõivastumise kohta vastavalt seadusele: „Rõivastage ennast Kristusega, see tähendab, jäljendage Kristuse eeskuju ja voorusi. Tehke ja kannatage nagu Kristus. […] Ent kui panna Kristus selga evangeeliumi järgi, pole küsimus jäljendamises, vaid uuestisünnis ja uuendamises, see tähendab, et rõivastutakse Kristusesse endasse – see tähendab tema süütusse, õigusse, tarkusse,

jõudu, päästmisse, ellu ja Vaimu“ (Stora Galaterbrevskommentaren, 294). Lutheri järgi on Kristus ise see ainus *uuestisünnikink*, mis on tõeliselt väärtuslik.

Ristimine on puhastav kümblus (1Kr 6:11, Ef 5:26, Tt 3:5)

Et ristimine on puhastav kümblus, tuleb ilmsiks juba siis, kui mõtleme, mis ristimisel sünnib. Keha kas kastetakse vette või piserdatakse veega, seda uhutakse või pestakse. Tt 3:5 järgi sünnib sellest kümblusest uuestisünd ja uuendamine. Nii nagu vastloodud maailm kerkis vetest või vana maailm Noa päevil voogudesse uppus, et uuesti sündida, nii sünnib ka ristimisel uuendamine selleks, et inimene võiks seista õigeksmõistetuna siin ja praegu, ent ka kohtumõistmisel, ning tulevikus pärida igavese elu – niisugune on ristimise tulemus indiviidile.

Kahes kirjakohas, kus ristimist on kirjeldatud kui puhastavat kümblust, toob see kaasa tagajärgi ka ümbritsevatele. Kui Korintose kristlased üksteist kohtu ette tirivad, ütleb Paulus, et seda ei pea sündima. Miks? Sellepärast, et nad on ristimises puhtaks pestud. Olles kirjeldanud korintlaste olukorda enne usule tulekut, ütleb Paulus: „Ja sellised olid mõned teiegi seast. Kuid teie olete puhtaks pestud, te olete pühitsetud, te olete õigeks tehtud Issanda

Jeesuse Kristuse nimes ja meie Jumala Vaimus“ (1Kr 6: 9–11). Korintlased on puhastatud oma eelmisest elust, oma endisest identiteedist, ning saanud uue. Nad on puhtad, nad on pühitsetud olema Jumala tempel (vrd. 1Kr 6:19). Nad on kuulutatud õigeteks. (See on üks paljudest kirjakohtadest, mis kõneleb selle kasuks, et ristimine on Jumala tegu, mitte inimese enda tunnistus.) Seepärast, selle uue identiteedi tõttu, ei pea nad ka paganlikes kohtutes omavahel kohut käima. Ristimine määrab selle, kuidas usklikud peavad elama.

Ühe sarnase näite leiame ka Ef 5:25–26: „Mehed, armastage naisi, otsekui Kristus on armastanud kogudust ja loovutanud iseenese tema eest, et teda pühitseda, olles ta puhastanud vees pesemisega sõna läbi, et kogudust iseenda ette seada *kirkana*, nii et tal ei oleks plekki ega kortsu ega muud sellesarnast, vaid et ta oleks püha ja laitmatu.“ Selle kujundi tagapõhjaks võib olla pruudi kümblus, mis oli ettevalmistuseks pulmatseremooniale. Pauluse järgi on see Kristus ise, kes on pesnud puhtaks oma pruudi – kiriku –, et see tuleks esile *kirkana ja laitmatuna*, niisugusena, nagu on Kristus ise. See kõneleb muuhulgas sellest, kuidas kristlastel endil tuleb näha ennast *Kristuses* kirkaina ja laitmatuina, ja sellestki, kuidas kristlasest mehel tuleb näha oma naist – ning see kõik põhineb ristimisel.

Ristimine on lapsendamine, selle kaudu saab inimesest Jumala laps (Tt 3:7, Rm 8:16–17, Mt 3:16–17)

Kiri Tiitusele 3: 5–7 kirjeldab, kuidas ristimine teeb inimesest jumalariigi pärija. Et olla pärija, peab inimene tavaliselt olema kas bioloogiline või adopteeritud järeltulija. Uus Testament kõneleb mitmes kirjakohas sellest, et kristlased on Jumala lapsed, näiteks kirjas roomlastele 8:16–17: „Seesama Vaim tunnistab koos meie vaimuga, et me oleme Jumala lapsed. Kui me oleme aga lapsed, siis oleme ka pärijad, nii Jumala pärijad kui Kristuse kaaspärijad; ning kui me koos temaga kannatame, siis meid ka koos temaga kirgastatakse.“ Vaevalt küll saab Jumala lapseks vastuvõtmine olla sündinud mõnel teisel puhul kui ristimisel, kui me peame silmas ristimise kõiki ande. Seda kinnitab ka Jeesuse Kristuse ristimine. Evangeeliumid jutustavad, et taevast kostab hääl, mis lausub: „See on minu armas poeg, kellest mul on hea meel!“ (Mt 3: 16–17, Mk 1:9–11, Lk 3:22). On tõesti põhjust eeldada, et Jeesuse enda ristimine kuulutab ette kristlaste ristimist ning on selle eeskujuks. Seepärast pole kindlasti vale kujutleda, et taevane Jumal ise nimetab ristitava ristimisel oma pojaks, oma tütreks, nõnda, nagu see sündis siis, kui ristiti tema enese Poeg. Nende kahe lapseseisuse vahel on see erinevus, et Jeesus juba igavesest

ajast on Jumala Poeg, samas kui kristlased lapsendatakse ristimisel ja kuulutatakse Jumala lasteks. Viimastele antakse uus identiteet. See, kes on olnud viha laps (Ef 2:3), saab ristimisel Jumala pojaks või tütreks ning saab koos sellega ka uue kodupaiga (Fl 3:20). Kui keegi küsib: „Kes on sinu isa?“, siis võin ma kristlasena nimetada oma bioloogilise isa nime, kuid ka Jumal-Isa nime. Kui keegi küsib, kus on mu kodupaik, võin ma vastata: Rootsis ja taevas. Ristimisvaagen on ühtaegu lapsendamiskontor ja migratsiooniamet!

Ristimine on kihlus ja laulatus (Jh 3:29, Ilm 19:7, Ef 5:26, Hs 16)

Üks Vana Testamendi läbiv teema on Iisraeli rahvas kui Jumala abikaasa või mõrsja. Kõige kujundlikumalt ja põhjalikumalt kirjeldab seda Hesekieli raamatu 16. peatükk. Uues Testamendis see teema jätkub, kuid selle vahega, et alati on Kristus see, kes on peigmees ja kogu ristirahvas on tema mõrsja. Nii näiteks Ilmutusraamatu 19: 7–8: „Rõõmustagem ja hõisakem ja andkem talle au, sest Talle pulmad on tulnud ning tema naine on ennast seadnud valmis, ja talle on antud, et ta riietuks säravasse puhtasse peenlinasesse. See peenlinane on pühade õiged seadmised.“ Võime mõelda ka seosele ristimise ning kiriku kui Kristuse mõrsja vahel,

mis on esile toodud kirjas efeslastele 5:26, nagu eespool märgitud. Ja kui kirik on Kristuse mõrsja või naine, siis peab ristimine olema Kristuse ja kristlase kihlus või laulatus. Kui inimene kristlasena mõtleb oma ristimisele, võib ta teha nõnda, nagu teevad paljud abielupaarid, ning meenutada oma ristimispäeva kui üht elu kõige tähendusrikkamat päeva. Võib otsida välja pildid, kui neid on, ning neid vaadates seda sündmust meenutada.

Ristimine on kuningaks kroonimine (1Kr 4:8, 1Pt 2:9, Ilm 5:10)

Mitmes Uue Testamendi kirjakohas kujutatakse kristlasi Kristuse riigi asevalitsejatena. „…ning oled nad teinud kuningriigiks ja preestreiks meie Jumalale ning nad hakkavad valitsema kuningatena üle ilmamaa“ (Ilm 5:10, vrd. 1Kr 4:8, 1Pt 2:9). Kui kristlased on kuningad, siis tuleb nad ju millalgi ka kuningaks pühitseda, ja kas see saaks sündida mõnel teisel puhul kui ristimisel? Ristimise see tähendus pandi paika juba algkristlikul ajal. *Didascalia Apostolorum*'is, umbes 230. aastast pärinevas käsikirjas, on juttu sellest, kuidas kristlaste päid ristimisel õliga salvitakse. Samamoodi, nagu vanas Iisraelis salviti kuningaid, tuleb võida ka ristimiseks väljavalituid. Nende jaoks, kes armastavad vanu muinasjutte või Narnia-raamatuid ning kes on unistanud, et nad ise võiksid olla

printsid ja printsessid, kuningad või kuningannad, võib see olla lohutus. Unistus on juba täide läinud – ristimise kaudu!

Ristimine on preestriks pühitsemine (1Pt 2:9, Ilm 5:10)

Lõpetuseks on ristimine ka kristlase pühitsemine preestriks. 1Pt 2:9 ja Ilm 5:10 kirjeldavad kristlasi mitte üksnes kuningatena, vaid ka preesterkonnana. Pole küll ühtki sõnaselgelt väljendatud seost ristimise ja selle vahel, mida me nimetame kristlaste üldiseks preesterluseks, ent kui kristlased on preestrid, siis pidid nad ju kunagi ka preestriteks saama. Ka see seos pärineb juba algkristlikust ajast. Tertullianus (srn. u. 225) jutustab, et ristitavaid võiti veest väljaastumisel õliga „vastavalt kombele, mille järgi sestsaadik, kui Mooses Aaronit võidis, on mehi sarvest valatud õliga võitud preestriametisse“ (Tertullianus, *De Baptismo* 7). Eelpool nimetatud *Didascalia Apostolorum* märgib, et õliga võidmise eesmärk pole mitte üksnes kuningaks kroonimine, vaid ka preestriseisusesse pühitsemine. Olenemata sellest, kas ristimisel õliga võitakse või mitte – evangeelse-luterliku kiriku tavas on see komme enamasti hääbunud –, saab ristitavast ristimisel ometigi kuningas ja preester.

On aeg teha kokkuvõtteid ning põgusalt süstematiseerida seda, mis seni öeldud, ning kohaldada seda kristlikule elule. Ma nimetan nelja eri valdkonda ning seejärel mõningaid praktilisi aspekte.

1) Identiteet

Kes sa oled? Enamik inimesi oskab nimetada oma nime, vanust ja kodakondsust. Kuid tänapäeval leidub eriti just noorte inimeste hulgas omajagu neidki, kes sügavamas mõttes ei tea, kes nad on, ning kes kannatavad puuduliku enesetunnetuse käes. Ka väike lüüasaamine võib neid heidutada. Samas võivad nad juba üürikese edu korral tunda ennast võitmatuina. Paljude noorte enesenägemus tõuseb ja langeb koos sellega, kui palju või vähe „laike“ neil parajasti Facebookis on. Võib öelda, et meie aja inimesi iseloomustab „mina-nõrkus“. Nad ei tea õigupoolest, kes nad on. Selle identiteedikriisi sügavamat väljendust võime näha selleski, et inimesed ei tea enam alati kindlalt, kummast soost nad on. Ei ole juhus, et see meie päevil nii on kujunenud. Identiteedi hägustumisele on kaasa aidanud ühiskond, ajavaim, ideaalid, vaat et

piiramatud valikuvõimalused iseenda ja oma tuleviku loomiseks. Inimene *ei ole* enam isik, kes end teatud kindlas suunas harib ja arendab. Selle asemel *loob* inimene ise oma identiteeti.

Ent mina-nõrkus ei ole üksnes piiramatute valikuvõimaluste tulemus. Mina-nõrkus on esile kerkinud ühiskonnas, kus lapsed ja noored pole saanud võimalust kasvada üles turvalises keskkonnas, võimalust areneda lähedaste täiskasvanute hoole ja juhatuse all ajapikku inimesteks, kes tunnevad ennast kindlalt. Üha rohkem psühholooge usub, et ebakindlus, mida tunnevad tänapäeva noored ning mis muuhulgas võib viia ka ennastkahjustavate tegudeni, on tingitud lapsepõlves tajutud vähesest ühtekuuluvusest täiskasvanutega.

Missugune võiks olla Kristuse abi niisugusesse olukorda sattunud inimestele? Soovimata vähimalgi määral alahinnata olukorra tõsidust ning sedagi, et paljudel juhtudel on põhjaliku hingeabi kõrval vajalik ka teraapia ja teiste inimlike abivahendite tugi, vastan ma: uus identiteet. Identiteet, mis annab võimaluse hingetõmbeks, identiteet, mis ei sõltu meie endi jõupingutustest, identiteet, mis peab vastu kurvastuses ja raskustes, identiteet, mis annab meile olulisi ülesandeid, identiteet, mis pakub ühtekuuluvust teiste inimestega, identiteet, mis kestab mitte üksnes selles praeguses elus, vaid ka üleminekul tulevasse ellu. Selle kõik kingib ristimine, sest ristitav saab ristimisel uue identiteedi, samamoodi nagu kaks inimest laulatusel saavad uue

identiteedi sõnadega: „te olete nüüd mees ja naine“. Ma ei ole ainult Daniel, kes on sündinud Rootsis aastal 1975. Ma olen ka Daniel, kes on ristitud Isa ja Poja ja Püha Vaimu *nimesse* hea karjase pühapäeval samal aastal, ning seeläbi Kristuse riigi kodanik.

Kui keegi tahab teada, kes ma olen, või kui ma ise küsin endalt, kes ma olen, saan ma vastata: ma olen ristitud Jeesuse nimesse. Lisaks võin ma vastata: ma olen Jumala laps, sest taevane Isa võttis mu oma lapseks, kui mind ristiti. Ma olen Jumala tempel, paik, kus elab Jumala nimi, kus elab Püha Vaim, kus elab Kristus. Ma olen riietatud Kristuse enesega, ja tema läbi kuulub mulle kõik. Ma olen Kristusega kihlatud, olen tema mõrsja ning tema silmis imeline, kaunis, tema silmatera, sest tema on mind puhtaks pesnud. Kristuse riigis olen ma kuningas või kuninganna, ristimisel Püha Vaimuga salvitud. Mul on sõpru kogu maailmas, eri keeli ja murdeid kõnelevate hõimude ja rahvaste seas. Mulle on antud võimalus täielikuks pattude andekssaamiseks, kuna andestuse ammendamatu allikavesi, mis voolab ristimise lättest, on ühenduses Kristuse verega. Ma olen uueks loodud ning lunastuse laeva pardal koos lubadusega, et viimse kohtumõistmise päeval ootab mind tõeline ja täielik päästmine.

Ehk ei paista see kristlastest esmapilgul selgesti välja. Ei näe meie silmad ju ühtki krooni ega tiaarat, mis annaks tunnistust kristlaste kuninga- või kuningannaseisusest. Me ei näe nende pea ümber

aupaistet, mis annaks tunnistust, et nad on Jumala lapsed. Ent see on nende inimeste ehtne tõelus, kes on ristitud ja usuvad. See ei ole lihtsalt nägemus. See on reaalsus, mida me peame iseendale iga päev meelde tuletama ning kristlastena meelde tuletama ka üksteisele. See ongi ristimise praktika. Elada oma ristimises tähendab meeles pidada mitte ainult seda, mis toona sündis, vaid pidada meeles ka seda, mis toona alguse sai ja üha püsib, täna ja tulevikus. Selle tõeluse valguses võime tõesti kogu südamest laulda: „Nüüd oled lapse õnnistanud, oh Jeesus, oma riigile, ja oma nime oled pannud Sa ristimises temale“ (EELK laulu- ja palveraamat, laul 211).

2) Päästekindlus

Kui tuleks paari sõnaga ära öelda, mis oli 16. sajandil toimunud kirikliku reformatsiooni põhjuseks, siis üks ja võib-olla kõige tähtsam selgitus on ühe ausameelse mehe soov vastata küsimusele, kuidas tal oleks võimalik leida Jumala armu. Martin Luther ise kõneles koletisest, ebakindluse koletisest, *monstrum incertitudinis*'est. Kiriku suurim patt oli tema arvates see, et hingesid hoiti ebakindluse ja ahastuse vangipõlves, teadmatuses selle kohta, mis saab neist pärast surma. Inimene ei võinud teada, kas ta saab päästetud. Noor Luther võitles selle nimel, et õigesti toimida,

et jõuda tasemele, mis oleks Jumala silmis piisavalt kõrge, aga kuidas ta ka ei pingutanud, ikka nägi ta üksnes oma pattu ja alalisi nurjumisi. Tasapisi, kui Püha Vaim oli talle uut valgust näidanud ning ta oli hakanud mõistma, et see õigus, mida nõuab Jumal, on Kristusega juba saavutatud ning et tema tohib seda enda omaks pidada, leidis ta rahu.

Aga kas see rahu oli püsiv? Ei – ikka ja jälle kimbutasid teda painajalikud mõtted. Kuidas võin ma teada, et see, mis Jeesus ristil tegi, oli nimelt minu pärast, minu eest? Selle hingeheitluse vastuseks olid Lutheril ladinakeelsed sõnad *baptizatus sum* – ma olen ristitud. Lutheri jaoks ei olnud tõel, et Jumal temale isiklikult päästmist soovib, ühtki kõnekamat väljendust kui see, et ta juba imikuna, kohe pärast sündimist ristitud sai. Ise ei olnud ta sellele kuidagi kaasa aidanud. Teda oli ristimisele kantud, Jumal ise oli teda ristinud – seda rõhutas Luther tihti –, sirutanud tema poole käed, kasutades selleks preestri käsi, ning võtnud ta oma lapseks. Nõnda kirjutab Luther Suures Katekismuses: „Niisiis tuleb ristimist vaadata ja ära kasutada niimoodi, et kui meie patt või südametunnistus meid koormab, siis me julgustaksime ja lohutaksime end seeläbi ning ütleksime: „Ma olen kõigest hoolimata ristitud; kui ma aga olen ristitud, siis on mulle antud tõotus, et ma saan õndsaks ja mul on igavene elu nii ihu kui hinge poolest““ (LUK, 283).

Sellestsamast murest, et kristlased oma päästmises kindlad võiksid olla, on kantud ka Roseniuse arusaam ristimisest. See mõte läbib tema käsitlust punase niidina.

> Aga siis – oo, kui me ometi kord arusaamisse ärkaksime –, kui meile oleks antud ometi kord näha, mida ustav Issand on meie heaks teinud ja meile andnud ristimise ja sõnaga, siis oleksime meie küll nii kindlad ja nii rõõmsad, et meie suurest rõõmust enam eladagi ei jaksaks. Sest vaadelgem nüüd, mida tähendavad Kristuse sõnad. Tema ei ütle: „See, kes usub ja on ristitud, tema võib päästetud saada, tema peaks olema päästetud", tema ütleb otsustavalt: „Tema on päästetud", tema ei saa, ei tohi hukka minna; tema päralt on kõik see, mis mina oma kuulekusega ja kannatustega, oma surma ja ülestõusmisega olen kätte võitnud, minu läbi peab tema päralt olema igavene arm Isa juures (*Om det heliga dopet*, 580).

Luther osutab siinses kontekstis ka sellele, kuidas oli kombeks toimida Iisraelis. Seal ei meenutatud seda, mida Jumal oli Egiptusest väljarändamisel Iisraeli heaks teinud, mitte üksnes kord aastas paasapühade ajal – Jumala saadetud päästmine oli alati nende huulil, nad ülistasid seda psalme lauldes või siis meenutasid Jumalale, mida ta endistel aegadel oli korda saatnud, ning anusid

teda uuesti sekkuma. Võime ju meiegi samamoodi meeles pidada, kuidas Jumal meid uuestisündi toova kümblusega meie hingelisest Egiptusest välja juhatas (Kiriku Paabeli vangipõlvest, 227).

Kui ristimine on meie kindel jalgealune kahtlustes ja usuheitlustes, siis samavõrd oluline on see ka neile, kes on Jumalast kaugenenud. See, mis Jumal ristimisel tegi, seisab ometi kindlalt. Noa laev, mille pardale meid on võetud, ei lähe veel sellepärast põhja, et meie laevalt maha hüppame. Lubage mul taas tsiteerida Lutherit:

> Kuigi meie langeme, ei lange arm, ka ei pea meie uut armuriiki otsima, vaid seesama arm on üha avatud ja ootab mind, kui ma tahan tagasi tulla. See laev ei purune, ristimine ei katke ja armuriik ei lähe hukka, vaid kestab meie üle igavesti. Peaksin ma laevalt pudenema, küll ma siis jälle pardale pääsen, peaksin ma ristimisest ära pöördu-ma, siis pöördun jälle tagasi, peaksin ma armuriigist kaugele eksima, küllap ma siis jälle tagasi pääsen. Ristimine, laev ja arm kestavad igavesti, need ei lange ega muutu minu langemisest või püsimatusest (Lutheri kommentaar 117. psalmile, tsiteeritud Roseniuse järgi, *Om det heliga dopet*, 581; vrd. 2Tm 2:13, Rm 3:3, Rm 11:29).

Võime taas tsiteerida EELK lauluraamatut: "Ma olen ristitud ja kirjas ma olen eluraamatus" (laul 210, salm 4).

Siinkohal võib ju vastu küsida – mingil määral ehk õigusega, kui mõelda sellele, kui paljud ristitud on Jumalale selja pööranud –, kas me ei riski teha ristimisest laiskuse võrkkiike? See risk on olemas alati ja kogu jumalasõna puhul. Saatan moonutab Jumala sõnu ja ka meie ise võime Jumala sõna väänata ja moonutada. Luther on samuti märkinud, et on kõrke inimesi, kes võivad kuulutada *baptizatus sum* ning seejärel ikka jultunult Jumala käsu vastu talitada. Nende jaoks, tähendab Luther, ei ole ristimine mitte selle teadmise aluseks, et nad kindlalt päästetakse, vaid üleskutse pöördumisele. Kes aga, vastupidi, seaduse ees löödud on ja armu palub, sel pole mitte üksnes õigus, vaid kohustus kuulutada *baptizatus sum*, mina olen ristitud. Pauluski kohtas seda vastuväidet õigekstegemise õpetuse puhul, ning oma vastuses osutas ta nimelt ristimisele (vt. Rm 6: 1–3).

3) Elukestev ristimine

Kõnelda elust ristituna või sellest, kuidas elada ristimises, on pisut paradoksaalne. Miks? Nimelt sellepärast, et "elamine ristimises" tähendab igapäevast *surma* ja uut ülestõusmist. Ristimisel käivitus protsess, mis toimub kogu meie maise elu jooksul ega jõua lõpule enne kui sel päeval, mil inimene kirgastunud ihuga üles tõuseb. "Aga mida tähendab selline vette kastmine?" küsib

Luther Väikeses Katekismuses, ja vastab: "See tähendab, et vana Aadam koos kõigi pattude ja kurjade himudega tuleb meis igapäevase patukahetsuse ja meeleparanduse kaudu ära uputada ning surmata ja et iga päev peab veest välja tulema ja üles tõusma uus inimene, kes elaks õiguses ja puhtuses Jumala ees"(LUK, 215). Luther viitab Pauluse sõnadele kirjas roomlastele (Rm 6):

> Kas püsida patus, et arm suureneks? Ei, mitte sugugi. Meie, kes oleme patule surnud, kuidas saaksime selles veel elada? Kas te siis ei tea, et kes me iganes oleme Kristusesse Jeesusesse ristitud, oleme ristitud tema surmasse? Me oleme siis koos temaga maha maetud ristimise kaudu surmasse, et otsekui Kristus on äratatud üles surnuist Isa kirkuse läbi, nõnda võime ka meie käia uues elus.

Ristimine jätkub meie igapäevases pöördumises usu juurde, näiteks siis, kui me kahetseme oma patte, palume andestust ning andeksandmise Jeesuse Kristuse nimel usus vastu võtame. See võib sündida hommiku- või õhtupalves, patutunnistuses ja -vabastuses kirikus või isiklikul pihil. Ma tsiteerin Lutheri Suurt Katekismust: „Seepärast elab vana inimene oma loomuses takistamatult, kui talle ristimise väes vastu ei seista ja teda ei vaigistata, seevastu seal, kus on saadud kristlaseks, taandub ta päev-päevalt, kuni kaob täielikult.

Seda tähendabki õige ristimisvette kastmine ja igapäevane ristimisveest ülestõusmine“ (LUK, 286). Siinkohal võib märkida, et Luther, soovides seda protsessi õigesti kujutada, eelistab näha, et inimene üleni vette kastetakse, et seejärel uue inimesena veest välja astuda.

Kas evangeelses-luterlikus kirikus on kaks või kolm sakramenti? Mõned ütlevad, et kolm (ristimine, piht ja armulaud), teised aga, et kaks (ristimine ja armulaud). Lutheri arusaama järgi ristimisest, mis põhineb Pauluse kirja roomlastele 6. peatükil, tuleb pihti mõista kui ristimise jätku. Tsiteerin taas Lutheri Suurt Katekismust: „Ja siin sa näed nüüd, et ristimine haarab nii oma väe kui tähenduse poolest endasse ka kolmanda sakramendi, milleks on nimetatud meeleparandust, mis tegelikult ei ole midagi muud kui ristimine“ (LUK, 286).

Kokkuvõtteks: kui vana Aadam vana ja uue inimese igapäevases heitluses surmatakse ja uus inimene üles tõuseb, siis elab inimene oma ristimises. See ongi igapäevane ristimine, ristimise jätk, tõeline ja kindel vaimu, hinge ja keha ettevalmistamine igaveseks eluks, ristimise lõplikuks ja täielikuks teostumiseks.

4) Usuheitlused

Püüame kujutleda inimest, kes astub poodi sisse ja varastab midagi, endal politseiniku munder seljas. See saadaks politseinikud häbisse.

Kui politseitöötajal üldse mingit ametiuhkust on, siis ta nii ei tee, isegi kui ta on varas. Ta ei varasta mundris. Kui meie kristlastena kannaksime T-särki või mõnd muud rõivaeset, mis annaks teada, et me oleme kristlased, siis käituksime küllap teisiti nii mõneski olukorras. Me ei taha Kristust teotada, ent kui me anonüümsemad oleme, on vanal Aadamal lihtsam oma inetut lõusta näidata.

Ristimine on see särk, mis on mul seljas ja kõneleb, kes ma olen. „Ma olen ristitud, nüüd abiks saan Püha Vaimu ülevalt. See on mul Isa armu pandiks, see pühitseb mu südant, meelt“ (EELK laulu- ja palveraamat, laul 210, salm 3). Kui ma ristimisel olen saanud Jumala püha nime nagu pitseri, kui minust on saanud Jumala tempel, kus elab Püha Vaim, kui ma olen rõivastatud Kristusega, kas ma tohin siis toimida nii, nagu Saatan püüab mind toimima õhutada, nagu maailm üritab mind toimima meelitada, nagu vana inimene minus ihkab toimida? Küllap on vastus „ei“. Häda on selles, et mul on nii kerge oma identiteeti unustada. Ma pean endale pidevalt meelde tuletama, kes minust ristimisel on saanud.

On veel üks aspekt, mis on samuti osa usuheitlusest. Ühes kirjakohas on Jeesus nimetanud oma surma ristimiseks, mille ta peab läbi tegema (Mk 10:38). Uus Testament paneb suurt rõhku ristimise kõikidele andidele, kõigele positiivsele, mida meie inimloomus võib jaatada. Kuid ristimisel on veel üks mõõde. Ühinemine Kristusega ristimisel tähendab

ühinemist ka kannatava Kristusega, tagakiusatud Kristusega, selle Kristusega, kes andis oma elu. Ristimine tähendab ka seda, et võtame enda kanda Kristuse risti. Moslemitele, kes on jõudnud Rootsi ning kes püsivat elamisluba oodates on jõudnud ristiusu ja Kristuse juurde, on just Kristuse kannatused käegakatsutav tegelikkus. Kristliku ristimise vastuvõtmine on pöördumatu samm. Inimene, kes elamisluba ei saa ja maalt välja saadetakse, riskib paljudel juhtudel surmanuhtlusega, kui ristituna koju pöördub. Missuguseid vorme kannatused täpsemalt ka ei võtaks, on tõenäoline, et ristimine toob kaasa tagakiusamist. On loomulik selle ees hirmu tunda. Ent siis tuleb ka meenutada, et oleme ristimisel rõivastatud Temasse, kes oma ristisurmale ja ristimisele küll heitununa vastu astus, kuid ometi sellest võitjana väljus.

5) Praktilisi nõuandeid

Minu lootus on, et selle raamatu lugemine aitab sul oma ristimist meeles pidada ja ristimises elada. Ent abi võib olla ka sellest, kui ma lõpetuseks pakun veidi praktilist nõu, kuidas paremini ristimist meeles hoida. Me unustame kergesti ja vajame pidevaid meeldetuletusi.

Lubage mul siis kõigepealt nimetada mõnda niisugust meeldetuletust, mida me kohtame jumalateenistusel ja palvehetkel.

Paljudes kirikutes seisab ristimisvaagen päris altari ees. Miks? Kas selleks, et kõik saaksid ristitavat näha? Ei, sel on ka üks tähendusrikkam otstarve – näidata ristimise kehtivust ja tähtsust kristlikus koguduses. Leidub neidki, kes väidavad, et ristimisvaagen tuleks viia tagasi kiriku sissepääsu juurde, kus see keskajal enamasti seisis, näitamaks, et ristimine kujutab endast sissepääsu ristiusku. Neil on omamoodi õigus. Ristimine on sissejuhatus kristlikku ellu. Ent ristimisvaagna asukoht oli ka üks selle keskaegse ristimisteoloogia väljendusi, mille vastu Luther õigusega välja astus. Kui ristimisvaagen meie kirikutes altariesisel seisab, siis selleks, et osutada ristimise kesksele kohale kogu meie elu jooksul ning selleks, et me jumalateenistusel meenutaksime oma ristimist.

Jumalateenistuse käigus tuletatakse meile mitmel puhul ristimist meelde. Algussalmid, pihiosa ja armukuulutus on, nagu me äsja nimetasime, ristimise jätk, vana inimese surmamine ja uue inimese ülestõusmine. Kinnitamaks, et see just nõnda on, seisab preester minu koguduses jumalateenistuse nende osade ajal alati ristimisvaagna juures. Armukuulutus on ju tagasipöördumine selle andeksanni juurde, mis meile ristimisel osaks sai.

Hiljem, kui me apostliku usutunnistusega tunnistame oma kristlikku usku, tunnistame ka oma ristimist. Ei ole juhus, et ristimisel kasutatakse apostlikku usutunnistust. See usutunnistus on

välja kasvanud just ristimise kontekstist. Seega, et me kasutame jumalateenistusel apostlikku (ja mitte Nikaia) usutunnistust, tähendab, et me asetame ristimise kesksele kohale. See usutunnistus meenutab mulle minu esimest usutunnistust, mis toimus ristimisel, kuigi ma toona veel ei osanud neid sõnu vormida.

Ristimist tuletavad meelde ka sõnad *Isa ja Poja ja Püha Vaimu* nimel, mis tihti jumalateenistuse ja jutluse sisse juhatavad, nende sõnadega lõpeb ka õnnistamine. Nende sõnade allikaks on Jeesuse ristimiskäsk – seal nimetatakse neid esimest korda Uues Testamendis – ning esimest korda nimetati neid minu kohal siis, kui mind ristiti. Ükskõik, kas ma kuulen neid sõnu kirikus või kasutan neid palvehetkel, peaksid need mulle meenutama ristimist. Mõned inimesed teevad neid sõnu lausudes ristimärgi. Ristimärgi tähendusel on erinevaid seletusi, kuid evangeelses-luterlikus kontekstis on kombeks rõhutada, et seegi peab meile meenutama pigem ristimist kui ristipuud. Miks? Sellepärast, et ristimärk minu lauba, suu ja südame kohal tehti esimest korda just nimelt ristimisel. Nii et pole vahet, kas ma teen (kui teen) ristimärgi selleks, et tõrjuda kurja või lihtsalt iseenese pärast, ikka tähendab see: „Ma olen ristitud, ma kuulun Kristusele!“

Väljaspool jumalateenistuse konteksti võib näiteks ristimistunnistuse voodi juures seinale kinnitada ning võimalusel ka igal

aastal ristimispäeva tähistada. Nendel, kes on ristitud mõnel pühapäevasel jumalateenistusel, on ehk praktiline tähistada nimelt seda pühapäeva ja mitte ristimise kuupäeva. Seda võib õpetada ka oma lastele juba siis, kui nad on veel väikesed. Valmistage tort. Süüdake ristimisküünal. Lastele võiks õpetada ka mõne ristimisega seotud laulu, mis aitaks neil ristimist meeles hoida. Kahjuks on Rootsi luterliku kiriku lauluraamatus üksainus laul, mis nimelt ristimises elamisest kõneleb, see on laul number 69. Üks minu tuttav pere laulab seda koos lastega igal õhtul.*

Kui luterlik Missouri sinod Ameerika Ühendriikides hiljuti uue lauluraamatu kasutusele võttis, püüti heastada ka nende laulude vähesust, mis kõneleksid ristimisest ja elust ristimises. Nüüd on nende lauluraamatus tervelt 12 selleteemalist laulu, kuigi otseseid ristimislaule, mida ristimise käigus saab kasutada, on vaid neli. Ka rootsi – ja eesti – keeles võiks olla rohkem laule, mis kõnelevad elust ristimises – see on eesmärk, mille poole tasub püüda.

---

* Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku laulu- ja palveraamatust leiame küll tervelt seitse otseselt ristimisega seotud laulu (laulud 207–213, millest eriti näiteks 210, „Ma olen ristitud", käsitleb nii mõndagi ristimise aspekti, mille üle Daniel Johansson siin on arutlenud. Mõnda neist on siinses tekstis kasutatud kohtades, kus autor tsiteerib Rootsi Lauluraamatu laulu number 69, millest tekstis juttu on. Tõlkija.

Veel viimane näpunäide. Üks minu õpetaja jutustas, et tema kasutab hommikust dušši, meenutamaks oma ristimist, mida ta väga kalliks peab. Ka ohtrad suvised suplused võivad selleks võimalust pakkuda. Vette sukeldumine võiks meile meenutada, kuidas me oleme ühinenud Kristusega surmas, ning pinnaletulek ülestõusmist koos Kristusega, mis on juba alanud, kuid seisab alles ees kõigil neil, kes on ristitud ja usuvad.

Ma olen ristitud! Kui suren,
mis teevad mulle surm ja haud?
Küll oma isamaja tunnen;
mul valmis taeva rõõm ja laud.
Jah, igavene õnnistus
on minu lapsepärandus!

EELK laulu- ja palveraamat,
laul 210, salm 7

Kasutatud kirjandus:

Martin Luther, Om kyrkans babyloniska fångenskap. Stockholm: Victor Pettersson, 1918.

Martin Luther, Stora Galaterbrevskommentaren. Älvsjö: Skeab Verbum, 1982.

Carl Olof Rosenius, Om det heliga dopet. Samlade skrifter, kd. 1, 575–596. Stockholm: Evangeliska Fosterlandssiftelsens förlag, 1926.

Svenska Kyrkans Bekännelseskrifter, Stockholm: Diakonistyrelsens Bokförlag, 1944.

Tõlkimisel kasutatud kirjandus:

Luterlikud usutunnistuskirjad [= LUK]. EELK Usuteaduse Instituudi õppekirjandus, 11. [Tartu]: Ajaleht Eesti Kirik; [Tallinn]: EELK Usuteaduse Instituut, 2014.

Martin Luther. Kiriku Paabeli vangipõlvest. Tõlkinud Marju Lepajõe. Kogumikus Martin Luther: Valitud tööd. Koostaja Urmas Petti. Tartu: Ilmamaa, 2012, lk. 177–298.

Kasutatud on ka EELK laulu- ja palveraamatu (1992) internetiversiooni.

SUUR AND kõneleb ristimise kestvast tähendusest kristlasele. Süvitsi tungivad teoloogilised mõtisklused vahelduvad siin praktiliste nõuannetega, moodustades viljaka terviku, mis aitab kinnitada ristitud inimese identiteeti Jumala lapsena. See on ilus ristimiskink täiskasvanule, suurepärane kink, mida ulatada ristivanemaile ja lihtne kirjutis kõigile kristlastele, kes tahavad elada ristimises.

Daniel Johansson on Uue Testamendi lektor Församlingsfakultetenis Göteborgis.

ISBN: 978-9949-509-37-9